Het verhaal achter een rouwbord

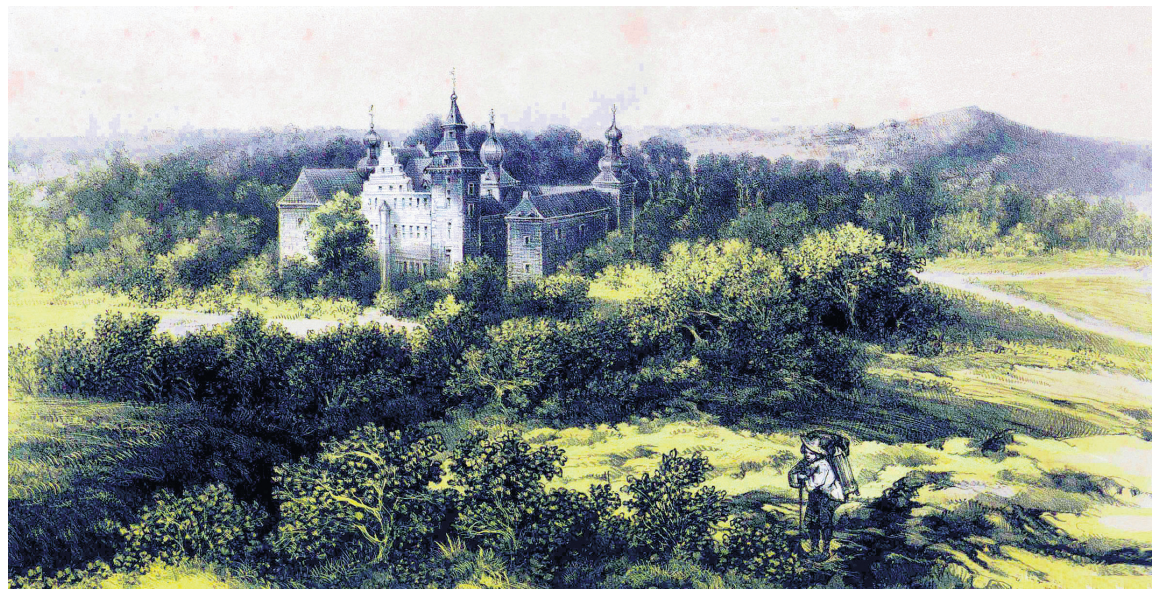
In de kruisgang van de Onze Lieve Vrouwebasiliek in Maastricht hangen 14 rouwborden. Ze dateren uit de 17e en de 18e eeuw, en zijn afkomstig uit de voormalige Nicolaaskerk, die naast de Onze Lieve Vrouwekerk lag. Rouwborden zijn houten panelen, die in de kerk opgehangen werden ter nagedachtenis van een overledene, met de afbeelding van diens familiewapen en de datum van overlijden. Soms staat er ook de naam van de overledene op.

Eén van die rouwborden is aangebracht bij gelegenheid van het overlijden, op 22 januari 1788, van Joannes Josephus Anthony van Wassenaer van Nieuwkoop, die in de Sint-Nicolaaskerk werd begraven op 25 januari 1788. Hij was majoor bij het regiment dragonders van generaal Van Bijlant. Op het rouwbord staat het wapen van de familie Van Wassenaar.

Johannes Josephus Anthony van Wassenaer wordt geboren in Warmond op 24 september 1747 als zoon van Jacobus Albertus van Wassenaer, officier in het Staatse leger, die op 17 november 1741 in Oud-Gastel gehuwd was met Marie Alexandrine Jacqueline de Cannart d'Hamale. In 1781 erft hij van zijn oom Hendrik Frans van Wassenaer diens heerlijkheden Nieuwkoop, Noorden en Achttienhoven, en gaat hij zich ook 'Van Wassenaer van Nieuwkoop' noemen.

Een zeer deftige heer, die ook zeer deftige familieleden had, enkele zelfs in de hoogste kringen in Maastricht. Onze Wassenaer had twee ooms die kanunnik van het kapittel van Sint-Servaas waren. Eén van zijn ooms was Willem Albert baron van Wassenaer, kanunnik van de Sint-Servaas. Een andere oom was zelfs proost van de Sint-Servaas. Verder had hij ook nog een broer die proost zou worden. Onze Wassenaer had dus drie ooms en een broer in het Servaas-kapittel. Het waren dus echt 'heren van stand'.

Maar was onze Joannes Josephus Anthony wel zo'n nette heer? Hij trouwt in ieder geval op stand, in 1782 in Bonn, met een adellijke dame, Maria Anna Odilia Freiin von Steinen. Er blijken echter al snel huwelijksproblemen te zijn. Op 7 december 1782 moet Anna Wilkens, 'lingère' bij baron van Wassenaer, bij notaris Dionysius Hupkens een verklaring afleggen. Zij vertelde dat Leopoldine baronesse von Steinen eens in Maastricht bij haar zuster Odilia logeerde, en dat deze zich bij haar had beklaagd over de mishandeling van Odilia door haar man. "Mijn arme suster is ongelukkig", zo zou ze gezegd hebben, "haaren man mishandelt haar, want hij heeft haar in haare armen geneepen en gekneepen". Waarop Anna Wilkens geantwoord had: "Genadige vreule, dat is onmoogelijk, want den Heer Baron van Wassenaer is bekend voor een braaf en fatzoenlijk man bij de geheele wereld". Maar dat was voor Leopoldine geen argument: "Men bedriegt zig aan die geene welke uijttelijk zo soet uijtzien". Twee dagen later, op 9 december, verklaart Petronella Touns hetzelfde. Op 11 januari 1783 gaat baron van Wassenaer zelf in de tegenaanval. Hij zweert bij hoog en bij laag, ten overstaan van dezelfde notaris, dat hij zijn vrouw nooit en te nimmer mishandeld heeft. Wel had hij bij haar een "refroidissement" opgemerkt, – de relatie was dus wel degelijk bekoeld – en had zij het voornemen uitgesproken om van hem te scheiden en terug te gaan naar Bonn. Ze was zelfs al begonnen met het inpakken van haar spullen. Maar baron Van Wassenaer verklaart zich uitdrukkelijk te verzetten tegen haar vertrek.

Het kasteel van Schaesberg. Lithografie van Alexander Schaepkens.

In de 19e eeuw hingen de rouwborden van de Nicolaaskerk aan de pilaren van de Onze Lieve Vrouwekerk. Op deze tekening van het interieur van de kerk door Philippus van Gulpen zijn ze goed te zien.

Het rouwbord voor Joannes Josephus Anthony van Wassenaer van Nieuwkoop, uit de voormalige Nicolaaskerk, tegenwoordig in de kruisgang van de Onze Lieve Vrouwebasiliek.

Blijkbaar is alles toch goed gekomen, want Odilia was wél in verwachting toen ze mishandeld geweest zou zijn door haar man, en twee jaar later komt er nog een dochter. De echtelieden hebben het dus toch enkele keren goed met elkaar kunnen vinden ...! Twee kinderen van het echtpaar worden in de Sint-Nicolaaskerk gedoopt, Maximilianus Fredericus Henricus op 26 mei 1783, en Clementina Augusta Henrica op 3 november 1784.

Maximiliaan overleed jong, in 1802, maar zijn zus Clementina trouwt op stand. Zij huwt op 2 april 1803 met Max Joseph rijksbaron Geyr von Schweppenburg, heer van Schweppenburg en van de Graue Burg van Sechtem. Hun kinderen doen hun stand ook eer aan. Dochter Caroline trouwt met Edmund, graaf van Renesse-Bürresheim, heer van Bürresheim, en zoonlief Johan Theodoor, rijksbaron Geyr von Schweppenburg, koninklijk Pruisisch kamerheer, 'Vizelandtagsmarschall' van de Landdag van de Rijnprovincie, vice-president van de 'Rheinische Eisenbahngesellschaft', lid van het Herrenhaus, 'beigeordneter Bürgermeister' van Aken, heer van Schweppenburg en Sechtem, trouwt met Clementine von Strauch.

Moeder Odilia overlijdt in 1830. Maar ook al had zij nauwe familiebanden met het Duitse Rijnland, zij had ook een speciale band met onze provincie Limburg. Odilia von Steinen was namelijk voor vijftwaalfde mede-erfgenaam van de erfenis van Frederik Sigismund, graaf van Schaesberg, overleden in 1733. Deze erfenis bestond uit kasteel en hof Schaesberg, de hoeves Leenhof en Kakert, alle gelegen in Schaesberg, en de Schandeler Molen in Heerlen. Dit erfdeel kwam terecht bij Caroline Geyr von Schweppenburg. Per testament vermaakte zij haar aandeel aan de rentmeester van de familie Schaesberg, Ferdinand Schaefer. Na diens kinderloos overlijden in Bonn op 29 augustus 1903 erfde een vijftal neven en nichten. In 1905 werd de boedel verdeeld en doorverkocht.

Régis de la Haye

Met dank aan collegae Jan Hanssen en Emile Ramakers.

Lakzegeltje van T.J. baron van Wassenaer, hoogproost van het Sint-Servaaskapittel.

ARCHIEF

historisch centrum limburg

Archiefsprokkels

De vaste rubriek 'Archiefsprokkels' wordt verzorgd door medewerkers van het Historisch Centrum Limburg. Elke twee weken een hele pagina met een nieuw verhaal, opgediept uit de archieven van Maastricht.

Eerder verschenen sprokkels kunt u nog eens nalezen op www.rhcl.nl.

Historisch Centrum Limburg, Sint Pieterstraat 7, 6211 JM Maastricht, tel. 043 – 328 55 00, info@rhcl.nl